

дилема: «або колектократія і мир, або диктатура чи то Волл-Стріту, чи Кремля, і війна» [1, с. 45]. Головна функція колектократії – утілення ідеї світового громадянства, тобто «встановлення світової федерації, прийняття Об'єднаними Націями зобов'язання переводити по всіх країнах Землі господарство на колектократію» [1, с. 45]. У щоденникових записах еміграційного періоду письменник розмірковував над проведенням світового референдуму, на якому мало б вирішитися питання колектократії. У романі ця ідея не залишилася поза увагою, адже митець стверджує потребу вимагати «від Об'єднаних Націй поставлення на світовий референдум цього питання. Нехай народи його рішають, а не Волл-Стріти й Кремлі» [1, с. 339].

Отже, критикуючи радянську дійсність і дискредитуючи концепцію «всебічного визволення» в її тоталітарній проекції в романі «Нова заповідь», В. Винниченко актуалізує утопічні ідеї «колектократії» та «світового громадянства». Схожу логіку має світоглядна еволюція письменника, яку відстежено на матеріалі його щоденникових записів. Розчарувавшись у комуністичних ідеалах після завершення революційних подій 1917–1921 рр., В. Винниченко звертається до конструювання альтернативних моделей буття, які визначає за допомогою конкордистських ідей світового громадянства та світового миру.

Список використаних джерел

1. Винниченко В. Нова заповідь : [роман] / післямова Г. Сиваченко. – К. : Знання, 2011. – 349 с.

М.В. Нікольченко, канд. філол. наук, доц. (*МДГУ, Маріуполь*)

ЗГАДУЄМО ПРИЗАБУТИХ МИТЦІВ (В'ЯЧЕСЛАВ ПОТАПЕНКО)

Усебічне й ґрунтовне висвітлення історії українського письменства кінця XIX – початку XX століття не перестає бути актуальною проблемою нашого літературознавства, незважаючи на те, що до наукового обігу вже повернено імена цілої плеяди митців, чия творчість раніше або фальсифікувалася, або згадувалася побіжно. Так, лише за останні роки з'явилася низка дисертаційних праць, у яких із позицій сьогодення з'ясовано художньо-естетичні й проблемно-філософські домінанти творчого доробку М. Яцківа, Любові Яновської, Є. Мандичевського, О. Плюща, Надії Кибальчич та інших.

Тим часом існує нагальна потреба наукової ідентифікації творчості й інших письменників, які активно розбудовували літературний процес досліджуваної доби, до того ж, більша частина їхнього спадку ще об'єктивно не оцінена. До таких митців належить і В'ячеслав Опанасович Потапенко (1864–1937).

Ім'я В'ячеслава Потапенка навряд чи відоме сучасному читачеві. З різних причин творчість прозаїка, драматурга та поета опинилася на периферії вітчизняного літературного процесу: доробок митця практично не осмислений критикою, переважна частина його творів донині чекає на видавця. Однак уже те, що дійшло до широкого загалу, свідчить: спадщина Потапенка – непроминальне явище в історії українського письменства. Він посідає помітне місце серед таких художників слова, як Панас Мирний, С. Васильченко, А. Тесленко, М. Левицький, В. Левенко, Д. Маркович, Т. Бордуляк тощо, у чий творчості, за словами Наталі Шумило, абсолютизувалася потреба «...творення літератури про народ і для народу, хоча їхні творчі особистості, безперечно, зазнали впливу і новочасних мистецьких тенденцій» [4, с. 53].

Видатний письменник і вчений І. Франко акцентував, що «...тисячу разів обговорювані постаті набирають під його (В. Потапенка. – М.Н.) пером чару новості, вбиваються нам у пам'ять» [3, с. 519]. На оригінальність і високу художність оповідань прозаїка «з народного побуту» вказував також С. Єфремов в «Історії українського письменства» [2, с. 518].

Сучасна дослідниця Наталя Шумило, торкаючись характеристики прози В. Потапенка в оглядовому аспекті, звернула увагу, зокрема, на специфіку персонажної системи його малої прози: герої письменника – «... це вже не стільки ідеалізовані, як зрослі в особливих усамітнених умовах типи. І водночас вони контрастують із нігілістичними тенденціями у творах пізніх традиціоналістів» [4, с. 206].

Майбутній письменник народився 1863 року в поміщицькій родині в селі Веселий Кут на Херсонщині. З 1883 року працював актором і режисером у театральних трупях М. Старицького, М. Кропивницького, М. Васильєва-Святошенка, паралельно співробітничав у львівській «Зорі» та «Літературно-науковому віснику». В. Потапенко є автором численних зразків малої прози, об'єднаної в збірках «Над кручею» (1889), «На нові гнізда» (1899), «Чабан» (1927); його перу належить і низка п'єс, зокрема, «За друга» (1887), написана у співавторстві з М. Старицьким. З 1904 року і до своїх останніх днів (1937) письменник жив і працював на Кубані.

Мусимо констатувати, що відомості про останні роки життя В'ячеслава Потапенка дотепер залишаються доволі суперечливими. Так, із переданих сином письменника до Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України документів довідуємося, що В. Потапенка, як і багатьох тогочасних митців, не минули жорна тоталітарної машини. Адже в період панування марксистсько-ленінської ідеології «... широкого розголосу набувають репресії проти діячів культури. Жертвами репресій стають М. Хвильовий, Л. Курбас, Г. Косинка, Д. Фальківський, Є. Плужник, В. Підмогильний, В. Поліщук, О. Ковінька, ВАПЛІТЕ, «Марс», а також безліч літературно-мистецьких угруповань менш відомих» [1, с. 123].

Пануванням партлітменклатурної диктатури пояснюємо й те, що В. Потапенко – талановитий поет, прозаїк, драматург, журналіст і публіцист – в останні роки життя змушений був працювати дератизатором у Краснодарській міській лікарні. Із вищезгаданих документів дізнаємося також про те, що Потапенко потрапив під слідство за активну участь в Українській секції Краснодарської асоціації пролетарських письменників, був засуджений постановою трійки УНКВС по Азово-Чорноморському краю 8 серпня 1937 року до розстрілу за контрреволюційну діяльність і «... причетність до організації, що займалася підготовкою теракту над вождем ВКП(б)» [5, с. 356]. Попри те, що письменник так і не визнав своєї провини, через два дні його розстріляли. Реабілітовано Потапенка було вже значно пізніше – 26 березня 1958 р.

Список використаних джерел

1. Виткалов В. Г. Українська культура: сторінки історії ХХ-го століття / В. Г. Виткалов. – Рівне: Ліста, 1997. – 433 с.
2. Єфремов С. О. Історія українського письменства / С. О. Єфремов. – К.: Феміна, 1995. – 608 с.
3. Франко І. Я. Зібрання творів: У 50-ти т. / І. Я. Франко. – Т. 41. – К.: Наук. думка, 1984. – С. 471-530.
4. Шумило Н. М. Під знаком національної самобутності / Н. М. Шумило. – К.: За друга, 2003. – 355 с.
5. Энциклопедический словарь по истории Кубани. С древнейших времен до октября 1917 года / Составитель, научн. редактор Б. А. Трехбратов. – Краснодар, 1997. – 820 с.